

figuren van
eer, dat Joris
met hem de
ogste toppen

als dichter?
n de diepste
id en dus de
doorschijnt",
zoeken, waar
wording niet
t in de sfeer
n de ziel" is

sualisme en
regens de bij-
en intellect-
er, nu eens
elders van
ierige aristocr-

Woestijne's
subtiel voor
st leven, de
en door die
besef van de
ngen en zoo
avondsdrift en
orverrinnings-
i opvoert tot
doorgevoerde
alisme. Daar-
roote lyrische
e voelen sen-
en inkeer tot
jeve van den
waarwording
beschouwing"

de neiging
pen van alle
n is het de
neele en dat
dat is: het
immer wisse-
en, dat v. d.
ste atmosfeer
dichter zijn
Langendonck
weinigden hem
i daar". Zoo
rlaten, harts-
een ziel, die
n kleuren die
en van woer-
en opbindt, de
nnen zijzelve

zoo ver van
beteekenis is
kort en dui-
heid van het
jue) geeft de
nsche natuur,
ik leven....
afdoende aan
ijke levenssta-
ook nog door
ment, dat ten
g beslist. Ten
gt dat element
die innerlijk
ethischen zin-
stijne's betee-

l. Woestijne
neet tracht ik
at ik wil, dat
alles staan".
zen gegeven,
indt, wat be-
vel een Gods
Oever, — dat
onlijke fictie".
een geloof in
genover eigen
tenkelijke uit-
ten hem: het
ivistische per-
epte aan sym-
reeds wazige
schap zoover
erd naar zijn
eenling-ethiek
ekende citaat
duidelijk als
ten aanzien
n deze dicht-
religieuze en

met het dubbele
en". "Goddelijke
Gort. in „Me-
en", p. 115. (Afg-
werk van Prospekt
25 en 74
tische Warande".
1", p. 121, 122.

het ethische, maar dan tegenover het positieve
daar, hier in absoluut afwijzenden zin.

En dan is voor christelijke literatuurbeschou-
wing de slotson, die we al zoo dikwijls hebben
geformuleerd met betrekking tot de moderne lite-
ratuur: dat we zeker de betekenis van Van de
Woestijne als dichter, ook als historische figuur
in de Vlaamse letterkundige geschiedenis, er-
kennen, dat we de schoonheid van zijn verskunst
als verskunst zien (zij het niet altijd duidelijk door
het complexe daarvan) maar dat we haar niet
kunnen waardeeren, omdat ze van gansch anderen
geest is, dan die, waaruit wij wenschen te leven.

We gaven het dichterbeeld in dit artikel voor een
goed deel langs den weg van imitatie, opzettelijk,
omdat een weerspiegeling van den indruk, dien
deze kunst gemaakt heeft en maakt op de be-
schouwers van onderscheidende aard en aanleg
n.l. de meest bevreemdende mogelijkheid bood onzen
lezers iets van Van de Woestijne's dichterschap
te doen zien. 't Is als het opvangen van lichtbundels
in één spiegel, om al het verkregen licht te werpen
op het te beschouwen object.

Voegen we aan dit artikel nog toe de medede-
ling, dat bij Enschedé en Zonen te Haarlem als
feestuitgave bij deze gelegenheid is verschenen een
bloemlezing uit Van de Woestijne's werk, samen-
gesteld door J. Greshoff. De oplage ervan is echter
zeer beperkt.

C. T.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Staat en Maatschappij.

I.

Het zijn wel zeer groote woorden, die hier als
opschrift boven staan en misschien zou het beter
zijn, het weinige, dat ik te zeggen heb van een
ander opschrift te voorzien. De bedoeling is toch
slechts er aan te herinneren, dat wij zoowel aan
den staat als aan de maatschappij een eigen taak
en een eigen plaats toekennen en van meening
zijn, dat beide door eigen wetten worden be-
heerscht.

Is het noodig deze oude bekende waarheid weer
in herinnering te brengen?

M.i. moet op deze vraag worden geantwoord:
„Helias wel".

Hoe dit komt? Een heel complex van oorzaken
valt aan te wijzen.

Allereerst door onzen strijd tegen het libera-
lisme, dat optrad met de leer der staatsonthouding.
Van deze leer hebben onze menschen, en terecht,
een diepgewortelden afkeer.

Deze afkeer is niet enkel te verklaren uit prin-
cipiële overwegingen, noch minder uit een helder
inzicht in de positieve staatszaak. Integendeel, veel-
eer heeft het zien van de maatschappelijke mis-
standen die ontstonden door den groei der industrie
en het op ruime schaal toepassen der machine,
juist de uitnemendste mannen geïnspireerd tot ver-
zel tegen een staatsbeschouwing, die zulke toe-
standen kon doen ontstaan en voortbestaan, zon-
der een hand uit te steken tot leniging van den
nood en bescherming van den zwakke.

Aangegrepen door de sociale ellende heeft men
toen om een bepaald doel te bereiken de leer der
staatsonthouding met kracht bestreden. Deze strijd
is lang en zwaar geweest en de opgewekte emoties
trillen na in breede lagen des volks. Reeds
om deze reden zou het niet te verwonderen zijn,
indien sommigen door reactie den juisten kijk op
de taak van den staat zouden verliezen.

Een andere oorzaak, die in dezelfde richting ge-
werkt heeft, is de onwikkeling der techniek. Nieuwe
belangen kwamen op en eischen regeling en
voorziening. Telefoon, telegraaf en post, waterlei-
ding, gas- en elektriciteits-bedrijven en zooveel meer
plaatsten niet enkel de practijk maar ook de theorie
voor onvoorziene moeilijkheden. 't Gevolg was,
dat de praktische nood tot handelen dwongen daarna
de theorie zich opmaakte om noodgedwongen een
rechtvaardiging te geven. Niet altoos was dit mak-
kelijk, en niet altoos lukte 't evengoed, maar het
resultaat was dan toch, dat de overgrootste meer-
derheid tenslotte den gang van zaken bevredigend
vond.

De staatsrecht-theoretici hebben de oude gedachte
van den politiestaat verlaten en zijn bijna voltallig,
zij het dan ook langs onderscheidene wegen, aan-
geland bij den cultuurstaat. Deze laatste staats-
opvatting heeft tot inhoud, dat de staat met alle
middelen de cultuur moet dienen. Welke conse-
quenties hieruit volgen is niet in één woord te
zeggen. Lang niet allen, die van een cultuurstaat
spreken denken daar gelijk over.

Als derde oorzaak van de uitbreiding der staats-
taak, moet genoemd worden de invloed der sociaal-
democraten.

Het marxistisch socialisme is wetenschappelijk
en practisch één groot fiasco. Gezien uit den ge-
zichtshoek der marxistische beginselen is het één
lange historie van aanpassing en verwatering op
alle punten. Ook de houding tegenover den staat
is radicaal gewijzigd.

Bij Marx was de staat het instituut waarin bij
uitnemendheid het kapitalisme triomphen viert en

de komst van de nieuwe orde van zaken zou dan
ook worden voorafgegaan door de ineenstorting
van den staat.

Bij stukjes en beetjes is deze beschouwing uit-
geleverd. De strijd tegen den staat maakte plaats
voor onverschilligheid ten opzichte van dit kapi-
talistisch gedoe. Voor de onverschilligheid kwam
vriendelijkheid in de plaats en thans is men er
in het socialistisch kamp van overtuigd, dat alle
idealen vervuld zullen worden naarmate het ge-
luk de staatsmacht te stellen in eigen dienst. Zoo
kwam er een onbegrensde staatsvergoding en deze
bleef niet geheel beperkt tot de geleerden der
strijdende proletariërs.

Waar er ook maar iets hapert in de maatschappij,
daar moet de staat ingrijpen. De staatsmacht ge-
neest alle kwalen, buigt alle kromme verhoudin-
gen recht. De ongelijke bezits- en inkomens-ver-
deeling moet door den staat herzien worden, eco-
nomische wetten moeten door den staat buiten
werking gesteld, de productie moet door de staats-
macht in goede economische banen worden geleid.

Ook het stelsel van distributie moet herzien
worden en 't is alweer de staat, die in concu-
rentie met den middenstand moet optreden om
tot betere regeling te komen. Zelfs wordt propa-
ganda gevoerd voor het denkbeeld om door middel
van de staatsmacht een bepaalde godsdienstige
overtuiging te doen aanvaarden en allen valschen
godsdienst uit te roeien.

Van uiterst links tot uiterst rechts zijn de spo-
ren te zien van een staatsopvatting, die karakter
en doel van den staat miskent en deze maakt tot
een soort voogd over elke levensuiting.

Meerdere oorzaken zijn te noemen, doch wij laten
het hierbij.

Onder den invloed van deze stroomingen is ook
in onzen eigen kring de juiste opvatting van de
staatszaak min of meer zoek geraakt en wordt
vooral op het terrein der gemeentepolitiek gehan-
deld alsof alles wat op zichzelf wel nuttig of
wenschelijk zou zijn, nu ook reeds daarom behoort
tot de plichten der onderscheidene overheids-
organen. Toch is niets minder waar dan dat.

E. VISSER.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

De menschenlijke zijde.

Het Evangelie heeft twee zijden, een Goddelijke
en een menschenlijke. Het predikt enerzijds Gods
souverein bestel in verkiezing en verworping en
in de bijzondere voldoening van Christus alleen
voor zijn uitverkorenen. En anderzijds de roeping
en den eisch van geloof en bekeering.

Geen van beide zijden mag worden verwaar-
loosd. Wij hebben in onze prediking ook aan ver-
doelden en van het Evangelie vervreemden niets
anders te doen, dan het Evangelie door te geven,
zonder er iets, ook het kleinste en geringste, aan
te veranderen.

Daarom houden we vast aan wat eerder werd
genoemd de Goddelijke zijde van het Evangelie.
Daarom mag de arbeid der Evangelisatie nooit
een ander Evangelie prediken, dan dat tot basis
en veronderstelling heeft die Goddelijke zijde.

Maar daarin schijnt een moeilijkheid te zijn. Dan
komt de vraag, of er dan op het Gereformeerde
standpunt nog wel een Evangelie overblijft, dat
aan de menschen kan worden gepredikt.

Meer dan eens is het mij, en vermoedelijk ande-
ren onzer met mij overkomen, dat men zijn ver-
bazing uitsprak over het feit, dat een Gerefor-
meerde aan Evangelisatie deed. Dat kan immers
niet! Gereformeerd zijn en Evangelie prediken aan
die vervreemd zijn van God, die twee sluiten
elkander uit, meende men.

Als men gelooft aan verkiezing en bijzondere
voldoening; als men niet kan zeggen, dat Christus
voor allen gestorven is, en dat nu allen kunnen
zalig worden, dan blijft er geen boodschap over,
aan de menschen te brengen.

Zoo is de beschuldiging, tegen ons ingebracht.
Want de Gereformeerde boek is die, waar de
slagen vallen.

Soms heeft de een of ander zich door deze
bedenkingen laten verleiden tot het prediken van
een „Evangelie" ietwat in den trant van het Leger
des Heils enz.

En dat mag nooit. Noch in proza, noch in
poëzie mag men de boodschap brengen met het
accent van het Universalisme: Ge kunt allen zalig
worden, want van Gods zijde is alle verhoeding
weggenomen. Het wachten is nu alleen maar op
wat de mensch zal doen.

Dat mag niet worden gebodschapt, want dat
is een leugen. En het „Evangelie" van den leugen
is geen Evangelie, maar brengt niets dan een
fata morgana.

Toch blijft er wel een Evangelie over, dat aan
allen zonder onderscheid kan worden gebracht.

Men behoeft maar de prediking van de apos-
telen te lezen, die zij hebben gebracht, om te
weten te komen, wat aan de menschen mag en
moet worden gepredikt.

Ze zijn nooit opgetreden met de boodschap, dat
Christus voor hen gestorven was, en dat ze dus
nu allen konden zalig worden. Maar alleen met

deze prediking: bekeert u en gelooft het Evan-
gelie.

Zoo predikte reeds Petrus op den Pinksterdag:
„Bekeert u, en een iegelijk van u worde gedoopt
in den Naam van Jezus Christus tot vergeving
der zonden", Hand. 2:38. Later heeft hij in dezen
zin telkens weer gepredikt, Hand. 3:19, 10:42, 43.

En later heeft Paulus niet anders gedaan. Lucas
deelt ons enkele typen mee van de zendingspre-
diking van Paulus. In Athene verkondigde hij: „God
dan, de tijden der onwetendheid overgezien heb-
bende, verkondigt nu allen menschen, dat zij zich
bekeeren", Hand. 17:30.

En in zijn verhoor voor Festus en Agrippa
deelt Paulus mede, dat zulke prediking hem door
den Heere Christus zelf bevolen was, toen hij
geroepen werd op de reis naar Damascus. Toen
heeft immers de Heere hem gezegd: „Hiertoe ben
Ik u verschenen, om u te stellen tot een dienaar
en getuige der dingen... verlossende u van dit
volk en van de heidenen, tot dewelke Ik u nu
zend, om hun oogen te openen en hen te be-
keeren van de duisternis tot het licht, en van
de macht des Satans tot God; opdat zij vergeving
der zonden ontvangen, en een erfdeel onder de
geheiligden, door het geloof in Mij", Hand. 26:18.
En daarmee in overeenstemming zegt Paulus tot
Agrippa, steeds te hebben „in het geheele land
van Judea, en den heidenen, verkondigd, dat zij
zich zouden bekeeren en tot God bekeeren, wer-
ken doende, der bekeering waardig", vs 20.

Zóó is dus de prediking van Paulus geweest,
aan Joden en Heidenen gebracht. Niet de mede-
deeling, dat hun zonden zijn verzoend en ze nu
slechts hebben aan te nemen, wat voor hen ge-
reeld ligt. Maar het bevel tot geloof en daaraan
vastgeschakeld de belofte van de vergeving op
het komen in geloof.

En zoo moet dus ook de prediking van het
Evangelie zijn, die onze Evangelisatie-arbeiders
brengen. Zóó is de menschenlijke zijde van het Evan-
gelie.

Dan is er ruimte genoeg voor een Evangelie,
dat waarlijk dien naam verdient. Het Evangelie,
dat wij hebben te brengen, behoeft niet te zijn
de boodschap, dat het getal der verkorenen toch
vaststaat, en dat er dus van de zijde van den
mensch niets te doen overblijft dan afwachten.

Dat zou geen Evangelie zijn, geen aanbieding
des heils. Niets dan een mededeeling, die men in
zekeren zin voor kennisgeving had aan te nemen.

Maar als wij als Gereformeerden het Evangelie
brengen aan de voorwerpen der Evangelisatie, heb-
ben we metterdaad een aanbieding Gods en een
ernstige roeping. Het bevel van geloof en beke-
ring en de belofte van vergeving.

Dat mag aan allen zonder eenig onderscheid
worden gezegd.

Daarmee kom ik tot een eenigszins moeilijke
kwestie. De vraag komt op, wat nu eigenlijk wel
aan die gemengde schare mag worden gezegd.

Ze kan niet worden aangesproken in den trant
en met de veronderstelling waarin de gemeente
wordt aangesproken. Die gemeente is de vergade-
ring der geloovigen. Wel weten we, dat er kaf
onder het koren is, en zal de prediking voor de
gemeente hiermee ernstig rekening hebben te hou-
den met de veronderstelling, waarin de gemeente
anders beschouwen dan de schare, die als voor-
werp van Evangelisatie op straat of in een ver-
gaderingslokaal het Evangelie hoort.

Van die schare weten we niets, dan dat ze
buiten het Evangelie staat. En dienovereenkom-
stig moet ze worden behandeld in de toespraak
en het lied en het geschrift.

Niet als broeders. Niet in de veronderstelling
der liefde, waarmee we voor de gemeente plegen
te staan. Met geen andere veronderstelling, dan dat
het verlorenen zijn. Zondaars, die buiten Christus
staan. Zonder God en geen hoop hebbende. Op
reis naar het verderf. Dat is de veronderstelling
van al wat in den arbeid der Evangelisatie wordt
gezegd en gedaan.

Het is waar, in onze samenkomsten zijn ook
vaak menschen, die we mogen houden voor Chris-
tenen. Van onze eigen of van een andere Kerk.
Soms zelfs in grooter getal, dan de eigenlijke voor-
werpen der Evangelisatie. Maar dat mag aan het
karakter van toespraak en lied niets veranderen.

Men zou geneigd wezen, in de voorwetenschap,
dat een groot percent der te verwachten hoorders
Gereformeerden zullen zijn, de toespraak in deze
vergadering daarnaar te richten en een soort een-
voudig preekje te houden op dezelfde basis als
ook in de samenkomsten der gemeente geschiedt.
Maar zoo mag het niet. Hoeveel van onze eigen
menschen ook onder de gemengde schare mogen
zijn — het doet er niet toe: het blijft een schare
van verloren zondaars, aan wie het Evangelie der
verzoening wordt gebracht. Bevel en belofte moet
worden gebracht, in de veronderstelling, dat het
verdoelden en van het Evangelie vervreemden zijn.
tot wie de boodschap komt.

Maar als dan de vraag komt bij „den spreker
van dezen avond" gedurende zijn voorbereiding
voor de samenkomst, wat hij nu eigenlijk al en
wat hij niet zeggen mag in de samenkomst —
dan hoede hij zich voor twee uitorsten.

Eenerzijds voor het gevaar, dat hij verzeilt in